

АДАПТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ МСП В КОНТЕКСТІ ВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Анотація: Розглядаються виклики та стратегії, які стосуються платоспроможності малих та середніх підприємств (МСП) в Україні у воєнний період. Аналізуються основні перешкоди, зокрема обмежений доступ до фінансових ресурсів, збільшення вартості кредитів та високий рівень економічної невизначеності. Заропоновано комплексний погляд на інструменти фінансового менеджменту, які можуть бути адаптовані для поліпшення фінансової стійкості та розвитку МСП у таких умовах, зокрема через залучення державної підтримки та оптимізацію внутрішніх виробничих процесів.

Ключові слова: малі та середні підприємства, платоспроможність, фінансове управління, адаптація бізнесу.

Abstract: Challenges and strategies related to the solvency of small and medium-sized enterprises (SMEs) in Ukraine during the war period are considered. The main obstacles are analyzed, in particular, limited access to financial resources, the increase in the cost of loans, and a high level of economic uncertainty. A comprehensive view of financial management tools is proposed, which can be adapted to improve the financial stability and development of SMEs in such conditions, in particular through the involvement of state support and optimization of internal production processes.

Keywords: small and medium enterprises, solvency, financial management, business adaptation..

Малий бізнес в Україні змушений адаптуватися до непередбачуваних економічних умов, що посилюються через військові дії. Ефективне керування фінансовою платоспроможністю є вирішальним для їхньої здатності вижити під час економічних потрясінь. Основною проблемою для малих підприємств є брак фінансових резервів, необхідних для подолання наслідків кризи. Зменшення оборотних коштів та збільшення витрат створюють ризик для їхньої фінансової стабільності. Окрім того, криза кредитування, спричинена зменшенням активності банків, зростанням відсоткових ставок та посиленням вимог до забезпечення кредитів, призвела до зниження доступних банківських ресурсів для малого бізнесу.

Також потрібно підкреслити, що серед основних проблем, що впливають на платоспроможність малого та середнього бізнесу, виявляється неефективність у фінансовому управлінні, особливо в частині контролю за витратами під час фінансових потрясінь. Виклики для покращення фінансової стійкості також включають недостатньо розвинену інвестиційну інфраструктуру та загалом слабкий розвиток фінансового ринку, що обмежує можливості залучення зовнішніх ресурсів. Таким чином, для поліпшення платоспроможності необхідно вирішити проблеми низького рівня фінансових резервів, неефективного управління фінансами, обмеженого доступу до кредитів та слабого інвестиційного середовища.

Отже, існує важлива потреба в створенні умов, що сприятимуть росту малих та середніх підприємств. Це вимагає розробки політики, що зосереджується на підсиленні їх фінансового стану, з урахуванням воєнного контексту. Н. Ю. Захарова [1] відзначає, що позитивні фінансові результати є ключовими для успішного функціонування та розвитку підприємств. У ситуації обмеженого доступу до позичкових ресурсів, зростання власного капіталу через прибутки стає основною стратегією. Покращення можливостей залучення фінансів також може сприяти розширенню бізнесу та підвищенню його ефективності.

В умовах економічної кризи, однією з критичних проблем для малого та середнього бізнесу є брак готівки. Кризи знижують попит на продукцію та послуги, призводять до затримок у платежах, підвищення вартості позик і скорочення фінансування, що у підсумку зменшує економічну активність підприємств. Це може призвести до проблем з наявністю достатньої кількості коштів для покриття поточних витрат та виплати боргів.

В даний час малі підприємства в Україні зіштовхуються з численними викликами, які без втручання держави можуть призвести до серйозних проблем у їх стабільності та здатності розвиватися, що впливає на їх фінансову платоспроможність. Важливо зосередитися на фінансовому плануванні та

управлінні ризиками, провести аналіз фінансів, визначити ключові напрямки, зменшити витрати та оптимізувати бізнес-процеси. Ефективне управління фінансовими потоками та залучення альтернативних джерел фінансування, таких як державні програми, може бути рішенням, оскільки кредитування залишається проблематичним через високі процентні ставки та обережність банків.

З початку війни в Україні держава впровадила заходи для підтримки малого бізнесу, включно з адаптованими та новими програмами. Підтримка включає позики з низькими відсотковими ставками, програми для працевлаштування переселенців, допомогу у релокації бізнесів, гранти для розвитку бізнесу та спрощене оподаткування. Ці заходи сприяють збереженню фінансової стабільності та допомагають підприємствам адаптуватися до викликів воєнного часу.

Наявність комплексу державних програм підтримки має велике значення для різних сфер діяльності малого бізнесу в Україні, особливо під час війни. Така систематична підтримка допомагає підприємствам стабілізувати їх роботу і підвищувати платоспроможність. Найбільшу ефективність мають програми, що сприяють збільшенню операційної ефективності, що веде до стабілізації фінансового стану. Проте, незважаючи на кризові умови, які включають військовий стан, основним інструментом забезпечення фінансової стійкості підприємства залишається ефективне фінансове управління.

Структурні елементи управління платоспроможністю для малих та середніх підприємств в Україні можуть включати [2, 3]:

Правове забезпечення: відповідність всім правовим вимогам для легітимізації операцій та забезпечення відповідальності за зобов'язаннями.

Інформаційне забезпечення: підтримання точної звітності для контролю за фінансовим станом та платоспроможністю.

Аналітичне забезпечення: аналіз фінансових даних для прогнозування майбутньої платоспроможності та ідентифікації потенційних ризиків.

У рамках цих категорій конкретні методи управління включають:

Методи управління: техніки та процеси для мінімізації поточних внутрішніх та зовнішніх фінансових зобов'язань.

Напрями управління: стратегічні підходи до збільшення операційної ефективності та платоспроможності, включаючи інвестиції в активи, які генеруватимуть майбутній дохід.

Інструменти управління: системи та інструменти для забезпечення достатнього грошового потоку для підтримки операцій, особливо в часи можливої кризи ліквідності.

Ці елементи формують комплексну систему для підтримки та покращення фінансового здоров'я та платоспроможності малих та середніх підприємств.

Фінансове управління для малих та середніх підприємств у воєнний час має включати специфічні заходи:

активи повинні оцінюватися з погляду їх збереження та ефективності, враховуючи зміни на ринку;

капітал має залучатися та використовуватися з максимальною обережністю;

доходи та витрати підлягають ретельному аналізу, щоб максимізувати чистий прибуток при обмежених ресурсах;

ліквідність має підтримуватися на рівні, достатньому для покриття поточних зобов'язань та уникнення кризи ліквідності;

управління ризиками передбачає визначення потенційних загроз та створення резервів для їх покриття; інвестиції мають плануватися з урахуванням поточної нестабільності та можливості відкладення деяких інвестиційних рішень до стабілізації ситуації.

У цілому, ефективність фінансової діяльності в цей період вимагає гнучкості та здатності швидко адаптуватися до змінних умов.

Враховуючи умови війни, для підтримання фінансової здатності малих та середніх підприємств необхідно створити стратегію управління, що ґрунтується на ефективному фінансовому управлінні. Ця стратегія має включати участь у державних програмах підтримки та постійний фінансовий контроль. Ефективне управління фінансовими ресурсами та оптимізація витрат будуть ключовими для забезпечення їхньої платоспроможності в непростий час.

Ефективність управління фінансовою стійкістю під час економічної нестабільності вимагає від бізнесу гнучкості та здатності адаптувати стратегії і плани з урахуванням змін на ринку і

макроекономічних умов. У цей непередбачуваний період підприємства повинні фокусуватися на удосконаленні внутрішніх процесів та на економії витрат для підтримання платоспроможності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Захарова Н. Ю. Фінансові аспекти управління розвитком підприємств в умовах невизначеності. Інтеграція освіти, науки і бізнесу: монографія / за ред. А. В. Череп. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 25–30.
2. Пономарьов І. Ф., Полякова Е. І., Легченко О. А. Удосконалення механізму управління політикою платоспроможності підприємства. Економіка промисловості. 2007. №1. С. 119–132.
3. Томчук О., Трегубов О., Андронік О. Фінансові аспекти управління платоспроможністю малого та середнього бізнесу в умовах війни. Економіка та суспільство. 2023. №50.

Трегубов Олександр Сергійович, кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри підприємництва, корпоративної і просторової економіки, Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, e-mail: a.trigubov@donnu.edu.ua
of Economic Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Entrepreneurship, Corporate and Spatial Economics, Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, e-mail: a.trigubov@donnu.edu.ua